

FRANSUZ TILIDA NUTQ KLISHERLARI ISHLATILISHINING KOMMUNIKATIV-PRAGMATIK XUSUSIYATLARI

Qodirova Nazira Murodbek qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Lingvistika (fransuz tili) 2 kurs magistri

Annotasiya : *Mazkur maqolada fransuz tilida nutq klisherlari ishlatilishining kommunikativ-pragmatik xususiyatlari, klishe atamasi va unga berilgan ta'rif haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar : *nutq klisher, funksional uslub, kommunikativ, pragmatic, muloqot jarayoni..*

Аннотация: *В данной статье говорится о коммуникативно-прагматических особенностях употребления речевых клише во французском языке, термине клише и его определении.*

Ключевые слова: *речевое клише, функциональный стиль, коммуникативный, прагматический, коммуникативный процесс.*

Abstracts: *This article deals with the communicative and pragmatic features of the use of speech clichés in French, the term cliché and its definition.*

Key words: *speech cliché, functional style, communicative, pragmatic, communicative process.*

Ma'lumki, til vositalarining iqtisodiga ko'pincha nutq klishe-laridan foydalanish orqali erishiladi. Biroq, ular hali etarlicha aniq ta'rifni olmagan. Kontseptsianing o'zi mazmuni bo'yicha yagona qarash yo'q. Shuning uchun biz ushbu maqolada batafsilroq to'xtalab o'tishga harakat qilamiz.

Nutq klishe-lari til qatlami sifatida shunday lisoniy hodisa bo'lib, adabiy va so'zlashuv uslubi nutqida keng tarqalgan. Adabiyotlarda ta'kidlanganidek, bu funksional uslubning lug'at tarkibi bir qator xususiyatlar bilan ajralib turadi, lekin u hali yetarlicha o'rganilmagan.

Buning sababi shundaki, kommunikativ yo'naltirilgan metodologiyada umuman lug'atni emas, balki turli xil kommunikativ maqsadlarga erishish bilan bog'liq bo'lgan ma'lum lug'atni o'zlashtirish muhimdir, masalan: so'rash / talab qilish, ma'lumot so'rash, maslahat berish, taklif qilish, rozi bo'lish, e'tiroz bildirish, suhbatdoshga murojaat qilish, kechirim so'rash, afsuslanish (hayratlanish), xursandchilik, rad etish va hokazo.

Uslubiy maqsadlarda uning ta'rifiga kelish uchun birinchi navbatda nutq klishe-sini aniqlash masalasi bo'yicha turli nuqtai nazarlarni ko'rib chiqish kerak. Til yordamida insoniyat jamiyati rivojlanishining uzoq va murakkab jarayoni suhbatdoshlarga o'z fikrlarini yanada aniq va aniq ifodalash imkonini beradigan nutqning turli xil burilishlarini shakllantirishga olib keldi, bu esa tilning turli birliklarining paydo bo'lishiga olib keldi.

O'xshash funktsiyalarga ega bo'lgan va foydalanishning tarixiy barqarorligi bilan tavsiflangan.

Bu hodisa nutqning turli barqaror birliklarini aniq ajratmaslik tendentsiyasida, ularning ta'riflari va tasniflarining nomukammalligida namoyon bo'ladi.

Lingvistik va uslubiy adabiyotlarda biz nutq klisheklarini aniqlashning yagona terminologiyasini topmadik, garchi bu leksik birliklarning ushbu turkumiga ko'plab tadqiqotchilar jalb qilingan. Bu tayyor nutq birliklarining "nutq shtamlari", "suhbat formulalari", "stereotipik gaplar", "muzlatilgan konstruksiyalar", "vaziyatli klisheklar", "nutq klisheklari" kabi ta'riflari mavjud. Ushbu atamalarning keng qo'llanilishiga qaramay, ularning mazmuni hali ham aniq emas va bu tushunchalarning ta'riflari eng umumiy ma'noda berilgan.

Klisheklarining og'zaki muloqot birliklari sifatidagi mohiyatini hisobga olsak, shuni ta'kidlash mumkinki, bu til vositalari adabiy va so'zlashuv uslubidagi nutqning tipik tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, nutqning me'yoriylik, stixiyalilik, emotsionallik kabi xususiyatlarini aks ettiradi. Turli darajadagi hissiyotlarni ifodalash uchun turli xil klisheklar yoki bir xil klisheklar qo'llaniladi, ammo har bir holatga mos keladigan har xil intonatsiya.

Klisheklar ma'ruzachilarning nutq niyati va muloqot holati bilan bevosita bog'liq; u so'zlovchining bo'layotgan voqealarga qiziqishini, ishtirokini va munosabatini aks ettiradi. Nutq klisheklari "og'zaki tayanch" rolini o'ynaydi, ularda suhbatda suhbatdoshlar tomonidan yaratilgan replikatsiyalarning barcha turlari va variantlari bevosita muloqotda qatlamlanadi.

Klishe ta'rifini ishlab chiqish uchun bu nutq birligi boshqalardan cheklanishi kerak va buning uchun nutq klisheklarining boshqa nutq formulalari bilan o'zaro bog'liqligi haqida to'xtalib o'tish kerak ko'rinadi. Nutqning qaysi segmentlarini klisheklarga bog'lash kerakligi haqida turli nuqtai nazarlar mavjud. Nutq klisheklari ularni frazeologizmlarga yaqinlashtiruvchi qator xususiyatlarga ega. Avvalo, bu yuqori barqarorlik, klishe komponentlari variantlar emas va klishe ichida qayta ishlab chiqariladi nutq bir butun bo'lib, so'zlovchi tomonidan har safar yangidan yaratilmaydi.

"Nutq klisheklari" atamasining o'zi haqida gapiradigan bo'lsak, shuni ta'kidlash kerakki, birinchi navbatda, uni nutqdagi salbiy hodisa sifatida "shtamp" atamasiga qarama-qarshi qo'yish kerak. "Qayta takrorlanadigan ekspressiv standart salbiy hodisa - shtampga aylanishi mumkin.

Fransuz nutqi klisheklarining kommunikativ va pragmatik xususiyatlarini o'rganishga bag'ishlangan - standart muloqot holatlarida takrorlanadigan barqaror, tez-tez so'z birikmalari va jumlar. Ushbu ta'rifga mos keladigan til vositalarining xilma-xilligi tufayli o'rganish ob'ektiga qo'shimcha cheklovlar qo'yildi, tadqiqot taniqli odamlar o'rtasidagi muloqot jarayoniga xos bo'lgan so'zlashuv formulalari bilan cheklanadi va ishning amaliy qismi toraytiradi. aloqaga kirish qismining nutq klisheklariga to'xtalib, suhbatning asosiy qismiga xos bo'lgan so'zlashuv formulalarini eslatib o'tmasdan va undan chiqishni o'rganish ufqlarini yanada kengaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. — М.: Искусство, 1986.-444с.
2. Белянин В. П. Языковая личность автора в объявлении о знакомстве/ В. П. Белянин // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр. Волгоград, 2000. - С. 185-191.
3. Береговская Э. М. Французское аргю: эволюция его восприятия / Э. М. Береговская // Научные докл. высш. шк. Филолог, науки. М., 1997. - № 1. -С.55-65.
- 4.Traverso V. Les routines: lieux communs de la conversation / V. Traverso // Lieux communs, topoT, stereotypes, cliches. Paris, 1993. - P. 111-123.